

собирање извори од 1908—1918 година при Филозофскиот факултет во Белград, а другата е заоставштина на пуковникот Чедомир Јовановиќ, која содржи голем број фотографии снимени на самото боиште.

Марко Зигмунд ја поместува статијата: Историјатот на архивскиот фонд „Делегација на Кралевина СХС на мировната конференција 1919—1920“, негово средување и реконструкција.

Според авторот, фондот до војната се состоел од 121 фасцикла со архивски документи. Во времето на Втората светска војна окупаторските власти го ограбиле и го пренеле во Германија. После војната, од овој фонд биле вратени само 61 фасцикли архивски материјал. Фондот го сочинуваат три архиви: а) општи архив, б) архив на секцијата за надокнада на штетите и в) строго поверлива архива. Архивските материјали на општиот архив е класифициран по соодветни проблеми. Материјалите се однесуваат на односите на СХС со Италија, Унгарија, Австрија, Бугарија, Албанија, Америка, Чехословачка, Франција, Грција, Полска и Русија.

Според авторот, за проучувањето на историјата на Македонија, многу

се важни актите во групата која се однесува на Бугарија. Покрај македонските организации, тие се однесуваат и на бугарско-југословенските односи, прашањата на разграничувањата, договорот за мирот, комитските акции, бугарските злочини и пљачки, како и на положбата во Бугарија.

Во рубриката Прикази на книги и часописи, И. Ј. се осврнува на книгата на Бернард Стули *Revolucionarni pokret mornara 1918* во издание на Институтот за работничко движење на Хрватска, Zagreb 1918, О. М. на *La formation professionnelle des archivistes*, Bruxelles, 1966, Krešimir Nemeth на *Archivalischrift*, Sv. 59/1963 до 63/1967, Нада Ѓорѓевиќ на *Arhivni časopis*, Praha, св. 1—4/1963, и св. 1—4/1964, Д-р Ѓорѓе Игњатовиќ, на *Известия на државните архиви*, 7—11, Софија 1963—1966, Д-р П. Поповиќ—Петковиќ на *La gazette des archives*, Paris, 1967, № 56, 57, 58, 59, 1968, № 60, 61, 62 и на *Rassegna degli archivi di stato*, Roma, 1965, № 3, 1966, № 1—3, 1967, № 1—3 i О. М. на *Revue des etudes sud-est europeennes* 1968, Tome VI, № 1, Edition de la Roumanie.

Р. К.

Р. Динев, Ѓ. Цолев, Ј. Кочанковски, Ѓ. Танковски: ИСТОРИЈА ЗА VII ОДДЕЛЕНИЕ, „Просветно дело“, Скопје, 1969 и ИСТОРИСКА ЧИТАНКА ЗА VII ОДДЕЛЕНИЕ, „Просветно дело“, Скопје 1968

За учебната 1969/70 година за учениците од VII одделение на основните училишта е дадена во употреба новата *Историја за VII одделение* од Р. Динев, Ѓ. Д. Цолев, Ј. Кочанковски и Ѓ. Танковски. Ова издание е всушност трето преработено издание, па заслужува посебно внимание. Во примеров ќе се оби-

деме да ги одбележиме поважните елементи и составни делови за да ја видиме неговата вредност.

Според содржината на учебникот може да се заклучи дека концепцијата и духот на наставната програма е зачувана. Бројот на методските единки е во согласност со наставната програма. По својот обем, метод-

ските единки, скоро без ислучок, се одмерени и достапни за обработка во текот на еден наставен час. По тематската поделба на наставната програма по историја има отстапувања, што го сметаме за позитивно, зошто тематската поделба во учебникот внесува поголема јасност и периодизацијата е сосем запазена. Таа успешно ги обединува настаните во Македонија со настаните на другите југословенски народи и ги прави посфатливи за учениците. Особено е добро обработена борбата на македонскиот народ за самостојност, во кои се внесени обемни податоци од најновите достигнувања на истражувачката работа од областа на историјата на македонскиот народ. Тој материјал е така јасно и концизно изнесен што учениците се во состојба дури да се соживеат со борбата на македонскиот народ, која ја водел почнувајќи од крајот на XVIII па преку целиот XIX век, сè до Првата светска војна. Во учебникот позитивно е решен соодносот на бројот на методските целини од општата историја со историјата на јужнословенските народи и посебно, односот на методските целини на македонската историја во споредба со другите наши народи. Имено, од вкупниот број 50 такви целини, 20 се посветени на македонската национална историја, затоа со задоволство ќе констатираме дека македонската историја си го нашла своето право место.

При изнесувањето на историските настани идејноста е на сосем видливо место и напивно присутна скоро во секоја област, што допринесува кон правилното усмерување на патриотското чувство кај учениците. Впечатливо се изнесени повисоките историски моменти кои даваат можност за правилното оформување на

патриотизмот. Исто така убедливо се презентирани историските настани во Македонија преку кои учениците се надоврзуваат со историските настани кај другите словенски народи, што овозможува тие да ја ценат борбата на другите народи за добивање на независност и слобода.

Веродостојноста во изнесувањето на историските настани е на висина, што е еден од важните елементи кои допринесуваат да се одбегнат материјалните грешки и кај учениците да се постигне сигурно и долготрајно усвојување на историскиот материјал.

Стилот и јазикот се блиски до возраста на учениците што овозможува лесно следење на изнесените материјал. Стилот е течен и објаснувањата се достапно изнесени, што допринесува поголемо восприемање на историскиот материјал. Методските единици не се оптеретени со многу настани, имиња, години, голема детализација на историските настани, што овозможува интересот кај учениците да се одржи.

За подобрување на квалитетот на учебникот во наредните изданија би дале неколку сугестии околу кои авторите би требало да размислат за пронаоѓање на поадекватни решенија. Иако во наставната програма по историја нема теза за нашите народи под власта на Венеција, потребно е да се изнесе и присутното опстојување на нашите народи под Венецијанците.

Понатаму, методската единица за животот и работата на Карл Маркс и Фридрих Енгелс навистина е доста обработена, но конкретно, научниот социјализам како да не е доволно објаснет. Овој дел е многу важен за разбирањето на социјализмот како општество, и понатамошните запознавања со социјализмот треба да

бидат базирани на ова прво запознавање односно учење на социјализмот.

Во тезите за наставната програма по историја има „Обиди за соработка меѓу Македонците и Албанците и Призренска лига“. За соработката во учебникот воопшто не е изнесено, а само се зборува за создавањето на Призренската лига. Таа материја е дадена како поднаслов во урокот „Востанија и востанички движења во Македонија“ каде природно не и е местото. Можеби подобро решение би било ако се даде кон урокот „Отпорот на македонскиот народ против бугарската егзархија“, каде полесно може да се најдат моменти од борбата за осамостојување и на Македонците и на Албанците.

Постои посебна методска единица „Учеството на народностите од Македонија во Илинденското востание“. Поприродно би било кога тоа учество на народностите биде проткаено во другите уроци за Илинденското востание, бидејќи нивното учество е интегрално со тоа на Македонците, а не одвоено. Така ќе биде посфатливо за учениците.

Оваа возраст на децата ни дава можност за изведување на заклучоци, се разбира со помошта на наставникот, па подоцна ќе биде ако стои или само „Заклучок“ или само „Запомни“, зошто инаку би дошле во состојба на децата многу сервирано и готово да им ги даваме историските настани. Упатувањето на учениците да го прочитаат четивото што е сродно со материјалот изнесуван во методските единици, е правилно.

Илустрациите, картите и синхронистичката таблица се во доволна мера застапени. Тие се доволно јасни и ефектни за ученикот да ги

запомни поважните моменти од секоја област. Многу попрактично е сегашното решение за картите во склопот со методските единици зошто овозможува и да се користи картата во текот на предавањето и другите илустрации сврзани за методската единица. Општо речено односот на пишаниот текст со илустрациите е во сразмер. Подобра претстава би добиле децата за целата туѓинска власт кога би била поместена една карта во која би биле претставени сите туѓински ропства, со посебно означување на турското, австриското и венецијанското ропство на нашите народи.

II

Од истите автори е Историската читанка за VII одделение — како второ дополнето и изменето издание.

Во неа се дадени вкупно 120 четива. По бројот и содржината на четивата доволно се опфатени сите области од овој временски интервал. Инаку четивата се доволно разбирливи и интересни. Големината на четивата е одмерена. Според тоа изборот е добар. Во историската читанка би требало да се задржи тематската поделба каква е и во историјата. Така им се олеснува на учениците полесно да ги наоѓаат четивата, особено оние ученици кои се позаинтересирани за предметот и одат кон допрочитување на започнатите четива од часот, или пак сакаат да прочитаат и друго четиво во врска со новата лекција. Затоа тематската поделба дадена во историјата треба да се задржи и во историската читанка. Интересот на учениците би бил зголемен ако и во историската читанка има повеќе слики и слични илустрации.

Изнесените неколку сугестии за учебникот по историја со ништо не ја намалуваат неговата вредност. Би заклучиле дека авторите успеале да ни дадат еден солиден учебник за VII одделение. Само со еден ваков добар учебник ќе бидеме во состојба да го направиме предметот достапен за учениците, а наедно ќе го зголемиме нивниот интерес за националната историја. Секако и улогата на живиот збор на настав-

никот во интерпретирање на историските настани има огромно значење, но учебникот исто така е еден од основните елементи за нормалното изведување на наставата по историја. Овој учебник претставува драгоцен допринос за педагошко-методската пракса, бидејќи придонесува кон олеснување на правилното изведување на наставата по историја.

М. Т.

Јордан Димески — Војо Кушевски, ИСТОРИЈА ЗА VIII ОДДЕЛЕНИЕ, Скопје, „Просветно дело“, 1969 г., стр. 248; Јордан Димески — Војо Кушевски, ИСТОРИСКА ЧИТАНКА за VIII ОДДЕЛЕНИЕ, Скопје, „Просветно дело“, 1969 г., стр. 297.

Првото издание на учебникот и историската читанка за VIII одделение на основните училишта, кои сочинуваат единствена целина и од своја страна што претставуваат посебен квалитет на ова наставно помагало, — излезе од печат во 1963 година. Изработени спрема наставниот план и програмата кои тогаш беа во употреба, се користеа и по донесувањето на новиот наставен план и програма. Последново, се разбира, доведе до извесни несоодветности во концепцијата на излагањето на материјалот, како и спрема редоследот на одделни уроци и целини, према новите програмски барања. Но и покрај ова, квалитетите што ги поседува учебникот се потврдија и во овој случај во практиката, такашто и по 1966 година, и тој и читанката беа незаменливи прирачници во секојдневната работа.

Во оваа смисла досега се искажани низа позитивни оценки од наставниците по историја и истакнати стручњаци. Така на пример, професорот Л. Лаинович, во списанието „Историја“, год. III, бр. 2,

на страна 123, покрај другото, вели: „Учебникот за VIII одделение е содржаен, најдобар од сите досега (што беа во употреба за VIII одделение).“

Учебникот беше и предмет на дискусија кај наставниците по историја, со цел да се сообрази и дополни за да стане уште подобар. Се укажуваше дека некои наставни теми и методски содржини треба да се прошират, како на пример „Светот помеѓу двете светски војни“, „Втората светска војна“, „Светот по Втората светска војна“, „Развитокот на Социјалистичка Југославија“, „Живееме во светот на развитокот на науката и културата (крајот на XIX и почетокот на XX век)“, „Новиот Устав на СФРЈ“. Потоа, да бидат посебно обработени и внесени како наставни содржини Кадифача, Козара, Создавањето на КПЈ, III и IV конгрес на КПЈ и VII и VIII Конгрес на СКЈ. Покрај ова, се предлагаше да се внесат што повеќе илустрации, историски карти и други графички прилози.